

ÖNSÖZ

Süryanicede 'kültür' anlamına gelen *mardūtā* (ܡܪܕܘܬܐ) kavramı, 'eğitmek, bilgilenmek, yürümek, gitmek, akışta olmak, disipline etmek, terbiye ve rehberlik etmek, cezalandırmak' gibi anlamlara gelen *rdā* (ܪܕܐ) fiilinden türetilmiştir. Bu durum, kültürün sadece bir bilgi birikimi değil, aynı zamanda insanın kendini inşa etme ve geliştirme sürecindeki yol arkadaşı olduğunu gösterir. Kültür, insanı yalnızca bilgiyle değil, aynı zamanda değerler ve erdemlerle donatan bir mirastır. Ahlaki normlara bağlı kalarak yaşam yolunda ilerlemek, büyümek ve olgunlaşmak için kültür, hayati bir pusuladır. Kültürsüzlük ise, altı delik bir kova gibi sürekli yaşam enerjisini tüketen bir durumdur. Bu nedenle 'kültürsüz' ifadesi, sadece bilgisizliği değil, aynı zamanda görgüsüzlüğü ve ahlaki yoksunluğu da ifade eder.

Düşünce tarihine özgün anlamlar kazandırmış Süryani kültürünün aydınlığı, zamanla solmuş ve bulanıklaşmış olsa da hâlâ yüzyılları aşan bir tefekkürün çağdaş yankısı olmayı sürdürmektedir. Günümüzün yaralı idrakine seslenen bu hüznü ses, kendine yabancılaşmaya karşı direnir; benlik aynasında hakikati yeniden aramayı ve keşfetmeyi öğütler.

Tarihsel katmanlardan gelen bu hüznü ses, yüreğimde acı poyrazlar estirirken, kendine has samimiyetiyle yüzümde ipeksi tebessümler de bırakır. Onun önemseydiği hakikati erken yaşlarda araştırmam, bu sesi daha derinden duymama vesile oldu. Duyduğum o derin sesin içinde sevgi ve hizmetin özü yankılanır. Hizmet odaklı düşünceyi kutsayan bu ses, bana şu öğretiyi hatırlatır: **“İnsan sadece ekmekle değil, Tanrı’nın ağzından çıkan sözlerle yaşar”** (Matta 4:4). Bu öğreti, yaşamın dengesini sağlayan madde ve manaya (ikiliğe) işaret eden bir rehberdir. Hayatın karmaşası içinde insan, madde ve mana arasındaki dengeyi koruyabildiği ölçüde huzura kavuşur. Aksi takdirde, insan bu ikiliğin ve karşıtlığın neden olduğu gerilim içinde sıkışır, özgürleşemez. İşte tam da bu noktaya dikkat çekmek için **“Ruhu aç olan insan ekmekle doy(a)maz”** diyen Aziz Mor Efrem (306–373), bir yakarışında şöyle seslenmiştir: **“Rabbim! Gözümün nurunu karartacak dünyalığa değil, ruhumu aydınlatacak yüceliğe yönelt beni.”**

Kelâm (*melṭā* ܡܠܬܐ), hayatı ayakta tutan pozitif enerjiyi; iyiliği, adaleti, dürüstlüğü, samimiyeti, sadakati, sorumluluğu, çalışkanlığı ve cömertliği içinde barındırır. Esas olan, insanın hem kendisi hem de öteki -yani hayat- için katma değer üretmesidir. Ancak hayata yalnızca maddi gözle bakanlar, çoğu zaman **kelâm/mana** (*melṭā* ܡܠܬܐ) ile **ekmek/madde**

(*laḥmā* لَحْمًا) arasındaki dengeyi kurmakta zorlanır. Bu dengenin sağlanabilmesi için, insandaki hakikatin pozitif bir idealle bütünleşmesi gerekir. Zira bu manadan yoksunluk, hizmet odaklı düşünceyi değil, **egoyu** besler; iktidar merkezli yaklaşımları güçlendirir. Bu ise, pusulasız savrulmalara neden olur.

Süryani kültürü, hakiki benliğin keşfini ruhun rehberliğinde sağlarken, benlik aynasına bakmayı ve vicdanla yüzleşmeyi de öğütler. Bu anlayış, “kendini bilmek” ilkesiyle örtüşür. Çünkü insan, kendini tanıdıkça kültürünü de tanır; böylece, öz kimliğine yaklaşır ve aidiyet duygusu pekişir.

Hakiki benliğe ulaşmak, nefsin karanlık yanlarını sevgi, bilgi ve hikmetle aydınlatmaktan geçer. Kadim bilgelik, insanın iç dünyasında ruh ile nefsin sürekli bir mücadele içinde olduğunu söyler. Bu mücadele, kendini tanımanın en büyük sınavıdır. **Tüm erdemlerin ve güzelliklerin kaynağı olan ruh**, kuşatıcı şefkatiyle insana dokunur ve onu hakikate taşır.

Düşüncenin niyetine göre, zihin ya ışığın ya da karanlığın kaynağıdır. Kültür ise, sağladığı zihinsel dönüşüm sayesinde içsel mücadelede yol gösterici bir ışık gibidir. Kültür, insanın dengesini bularak huzura ulaşmasına yardımcı olur. Bu noktada pozitif düşünce tarzı büyük bir etkiye sahiptir. Çünkü düşünceler yalnızca insanın iç dünyasına değil, aynı zamanda çevresine de bir enerji olarak yayılır. Nitekim Kutsal Kitap'ta şöyle yazılıdır: **“İnsanı kirleten, içine giren değil, içinden çıkmıştır”** (Markos 7:15).

Bu anlayış, ahlâki bir ilke olarak kabul edilir. Öfke, kin, kibir, bencillik ve önyargılar iç dünyada kök saldıığında, sadece ruh kararmakla kalmaz, insani ilişkiler de zarar görür. **Çünkü ruh, düşüncelerin rengiyle boyanır. Bu yüzden, hakikate ulaşma yolunda düşünceleri arındırmak, ruhun ışığını korumak için vazgeçilmez bir adımdır.** Zira kötü düşünceler zamanla içsel bir gerçekliğe dönüşür. Yalnızca zihni değil, çevreyi de zehirler. Olumlu düşünceler ise **zihni aydınlatır ve arındırır. En çok düşündüğümüz ve odaklandığımız şey, eninde sonunda karşımıza çıkar. Ne ekersek, onu biçeriz. Çünkü dışarı, içeride olanın aynasıdır.** İlgi ve düşünce nereye yönelirse, enerji de oraya yoğunlaşır. Şikâyet ettikçe daha çok şikâyet buluruz. İyiliğe odaklandıkça iyiliği çoğaltırız. Ancak, düşünceleri yönlendiren bir pusula olan kültür olmadan, bizi kilitleyen ya da sınırlayan olumsuzluklardan sıyrılmak mümkün değildir.

Çünkü kültür, toplumu oluşturan bireylerin düşünce ve duygu dünyasını şekillendiren bir değerler bütünü ve yaşam biçimidir. Geleneklerden dile, edebiyattan mimariye ve giyime, yönetim anlayışından müziğe ve mutfağa kadar her şey kültürün bir parçasıdır. Kültür, insana kimlik kazandıran; zihnen ve ahlâken eğiten, ruhu besleyen bir güçtür. Yaşam koşulları içerisinde dilin incelikleriyle şekillenir ve dilin sürekliliğini sağlayan temel etkidir. Kültür, dilin kalıbında biçimlenir ve dilin kabında geleceğe aktarılır. Dil olmadan, ne kültürel gelişim ne de bireysel ilerleme mümkün olabilir.

İnsan ile kültür arasında karşılıklı bir etkileşim vardır; kültür, insanın gelişimine katkı sağlarken, insan da onu taşıyıp yaşatarak geliştirir ve yön verir. Düşünsel gelişim, kültürün güçlenmesini sağlarken; kültürel gelişim de bireyin ve toplumun ilerlemesine doğrudan katkı sunar. Sosyolojik ve antropolojik açılardan bakıldığında, insan kültürün hem ürünü hem de taşıyıcısıdır. **Kültürel zayıflık ise hayatın her alanında kırılmalık ve gerileme anlamına gelir.**

Tarihsel derinliği ve felsefi zenginliğiyle geniş bir anlam dünyasına sahip olan Süryani kültürü açısından ise bu olumsuzluk çok daha büyük bir önem arz eder. Çünkü bugüne dek, paslanmış iğneyle dikilmiş kumaş gibi ya bağlamından kopararak yanlış yorumlanmış ya da eksik tanınmış ve tanıtılmıştır. Bu nedenle, onu doğru tanıtmak ve geleceğini korumak için bilinçli ve yenilikçi çabalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Süryani kültürünün şekillendirdiği tarihî miras -kiliseler, manastırlar ve diğer yapılar- görünürlük kazandıkça, bu yapıları var eden ruh da giderek daha fazla merak uyandırmaya başlamıştır. Ancak, kültürel değerlerin araçsallaştırıldığı bir dönemde, eksik de olsa bu kültürün hayata bakışını ve yaşam algısını yazmak; onu anlamak ve geleceğe taşımak, önemli bir sorumluluk olarak değerlendirilmelidir. **Çünkü insan, bilmediğini anlayamaz; tanımadığını sevemez. Tanımayan koruyamaz, sevemeyen sahip çıkamaz.**

Geleceği inşa etmek, ışığın gücünü artırmakla mümkündür. Bu, yalnızca bir ideal değil, aynı zamanda vicdani bir sorumluluktur. Özellikle sorumluluk makamında bulunanların bu bilinci taşıyarak görevlerini hakkıyla yerine getirmesi hayati önemdedir. Çünkü var olmak, şuur ve idrak meselesidir. Varoluşun özü ise faydalı olmak, iyiliğe katkı sunmak ve ardında anlamlı izler bırakmaktır.

Görünen ya da görünmeyen farklılıklara rağmen, varlığı ve hayatı paylaştığımız herkes, bizim kadar var olma hakkına sahiptir. Her canlının iyiliği bizim iyiliğimiz, hastalığı da bizim hastalığımızdır. Çünkü o, hayat yolunda bizim can yoldaşımızdır.

Yaşam yolunda adım adım ilerlemek bir erdemdir. Bu yolda her adımı hazmederek, her bilgiyi içselleştirerek ve onu paylaşacak olgunluğa ulaşarak yürümek; kalıcı başarının, hakiki insan olmanın ve gerçek gücün yegâne yoludur.

Kendi alanında özgün bir değer taşıyan bu çalışmayı, Midyat Kiliseleri Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Yusuf Türker'in teşvikiyle yayına hazırladım. Son 35 yıldır türlü zorluklara sabır ve özveriyle katlanarak, Midyat'ın kadim kiliselerine hizmet etmeyi bir yaşam tarzına dönüştüren kıymetli başkanımızın şahsında; emeği takdir etmenin ve toplumsal farkındalığa katkı sunmanın önemine inanarak bu işe koyuldum.

En büyük dileğim; bu satırların yalnızca gözle değil, içten bir bakışla, hissedilerek okunmasıdır. Zihinsel dönüşüme katkı sunması, iyilik yolunda kalıcı izler bırakması ve iyiliği çoğaltmasıdır. Zihinleri aydınlatır, yürekleri ısıtır; uluorta nefret yayan, şartlanmış gerçekliklerin ve türlü önyargıların etkisi büyük ölçüde kırılacaktır. Böylece ruhu donuklaştıran negatif enerji dağılacak; hayatı var eden, insanı insan yapan o pozitif ve kuşatıcı enerji kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Ve o yaşam enerjisi, insandan insana, kalpten kalbe, sözden öze akarak çoğalacaktır.

Süryani Kültürünün Hayat Algısı adlı bu çalışmayı yayımlamaktan ve değerli okuyucuların bilgisine sunmaktan büyük bir onur duyuyorum. Ve eğer bu kültüre yalnızca bir kişiyi bile aşına kılabilirsem, bunu kendi adıma, unutulmaya yüz tutmuş bir kültüre yeni bir soluk getirmek olarak göreceğim. Bu da benim için en büyük ödül ve tarifsiz bir mutluluk vesilesi olacaktır.

Not: Bu önsözü, "Süryani Kültürünün Hayat Algısı" isimli çalışma için yazdım. Bu çalışma, çok yakın bir zamanda -genel yarar için- Süryanice, Arapça, Türkçe ve İngilizce olmak üzere dört dilde, kitapçık şeklinde yayımlanacaktır.

Yusuf Beğtaş

Süryani Dili-Kültürü ve Edebiyatı Derneği Başkanı / Mardin